

Rostlinolékařská rizika při dovozu rostlin v osobním cestovním styku

Hlavním rizikem při dovozu rostlin v cestovním styku je možnost zavlečení škodlivých organismů (chorob a škůdců), které tyto rostliny napadají. Může se jednat o škodlivé organismy, které jsou v České republice běžně rozšířené, ale také o škodlivé organismy, které se u nás nevyskytují a mohou způsobit po zavlečení závažné škody. Tyto škodlivé organismy jsou v mezinárodní rostlinolékařské terminologii označovány jako tzv. karanténní, popřípadě regulované škodlivé organismy.

Nejvýznamnější cestou, kterou se mohou tyto škodlivé organismy šířit na velké vzdálenosti, je mezinárodní obchod rostlinnými komoditami, významnou cestou je ale také stále se rozšiřující cestovní styk. Cestující mohou na trhu v zahraničí nakoupit exotickou rostlinu, která je skrytě napadena škůdcem nebo chorobou. Ještě nebezpečnější je sběr rostlin ve volné přírodě. Málokdo si přitom uvědomí, že odběrem a dovozem těchto „suvénýrů“ může porušit nejen předpisy na ochranu přírody, ale i předpisy fytozsanitární.

Škody po zavlečení a usídlení nepůvodních škodlivých organismů v nových oblastech mohou být vysoké a nevratné. Příkladem vysokých škod mohou být škody způsobené mandelinkou bramborovou v Evropě. Tento brouk byl do Evropy zavlečen ve dvacátých letech minulého století ze Severní Ameriky. Dospělí brouci i larvy škodí žírem na rostlinách bramboru, každoroční náklady na nezbytné ošetření porostů bramboru proti mandelince insekticidy jsou vysoké, nehledě na ekologická rizika spojená s použitím insekticidů.

Příkladem nevratných škod je vyhubení kaštanovníku zubatého v lesích na východě USA, který v těchto lesích tvořil více než čtvrtinu původních stromů a byl považován za jednu z nejcenějších dřevin v oblasti. Tento druh stromu se na počátku minulého století stal obětí choroby působící rakovinu kůry kaštanovníku, zavlečené do USA z Orientu. Rychlost a četnost zavlečení nepůvodních druhů škodlivých organismů do nových oblastí se zvyšuje s rostoucí globalizací a s ní spojeným mezinárodním obchodem i cestovním ruchem.

V současné době je pozornost v EU zaměřena např. na velice škodlivé druhy tesaříků rodu *Anoplophora*, zavlekané do Evropy při dovozu bonsajů, školkařských výpěstků

a dřeva z Asie, které mohou působit značné škody na mnoha druzích původních evropských listnatých dřevin.

Obr. 1: strom poškozený larvami tesaříka rodu *Anoplophora* - výletové otvory

Cílem rostlinolékařských (fytozsanitárních) opatření a fytozsanitárních předpisů je zabránit zavlečení významných a nových škodlivých organismů. Dovoz rostlin a zboží rostlinného původu do České republiky ze třetích zemí (tj. jiných zemí než členských států EU) se řídí fytozsanitární legislativou, která je shodná ve všech státech Evropské unie. Informace uvedené v tomto letáku jsou tedy využitelné i při cestování ze třetích zemí na území ostatních členských států. Naopak se tyto informace netýkají cestovního styku v rámci Evropské unie.

Jaká jsou fytozsanitární opatření při dovozu

Fytozsanitární opatření při dovozu zahrnují:

- zakazy dovozu určitých rostlin a rostlinných produktů z určitých zemí,

- potvrzení zvláštních požadavků, týkajících se zdravotního stavu dovážených rostlin a rostlinných produktů (např. toho, že v místě a v průběhu pěstování byly rostliny podrobeny úředním kontrolám, při kterých nebyl zjištěn výskyt určitých škodlivých organismů),
  - úřední rostlinolékařskou kontrolu v zemi, ze které jsou rostliny a rostlinné produkty vyváženy, provedenou těsně před vývozem,
  - úřední rostlinolékařskou kontrolu provedenou v místě jejího prvního vstupu zásilky do celního prostoru Evropských společenství (mezinárodní letiště, přístav apod.).
- Fytozsanitární garance z vyvázející země se dokládají mezinárodně uznávaným dokladem, kterým je tzv. rostlinolékařské osvědčení (Phytosanitary certificate).

Co podléhá při dovozu fytozsanitárním opatřením

Rostliny a rostlinné produkty, které podléhají fytozsanitárním opatřením při dovozu, jsou uvedeny v unijní i české legislativě a také např. na internetových stránkách Státní rostlinolékařské správy www.srs.cz v části Fytozsanitární informace – Dovoz ze třetích zemí. Na uvedených stránkách jsou informace o tom, které rostliny a rostlinné produkty je zakázáno dovážet na území ČR a které rostliny a rostlinné produkty musí být při dovozu ze třetích zemí opatřeny rostlinolékařským osvědčením ze země původu.

Obecně podléhají fytozsanitárním opatřením při dovozu ze třetích zemí a musí být opatřeny rostlinolékařským osvědčením veškeré rostliny určené k pěstování, tedy rostliny s kořenovým balem, rouby, očka, řízků, hlízy, cibule, oddenky a jiné podzemní části rostlin sloužící k rozmnožování.

Z řezaných částí rostlin (květiny, větve, listy) podléhají fytozsanitárním opatřením

Obr. 2: molice bavlníková je drobný snadno přehlédnutelný savý hmyz, napadající řadu okrasných druhů rostlin

při dovozu řezané části rostlin listopadky (chryzantémy), hvozdíku (karafiátu), šateru, muškátu (pelargónie), zlatobýlu, veškerých rostlin z čeledi vstavačovitých (orchideje), kaštanovníku, datlovníku, topolu, dubu, veškerých jehličnanů, celeru a bazalky, a to ze všech třetích zemí, dále řezané části slivoní z neevropských zemí, javoru cukrového z USA a Kanady, hvězdnice, máčky, třezalky, růže, zvonečkovce (*Trachelium*) a rostlin rodu *Lisianthus* z neevropských zemí. Ostatní řezané květiny je možno dovážet bez fyto-sanitárních omezení, stejně tak jako většinu rostlinných produktů jako je koření, mouka apod.

Z jedlých plodů ovoce a zeleniny podléhají fyto-sanitárním opatřením při dovozu plody citrusů, lilku a rostlin rodu *Momordica* ze všech třetích zemí, kdoule, jablka, hrušky, plody slivoně v širším slova smyslu (tj. švestky, meruňky, broskve, třešně, višně atd.), rybíz, mango, plody brusnice (borůvka, brusinka), plody hřebíčkovce (*Syzygium*), mučenky (*Passiflora*) a rostlin rodu *Annona*, *Diospyros* a *Psidium* z neevropských zemí.

Zakázáno je dovážet rostliny hospodářsky významných rodů jehličnanů z neevropských zemí, rostliny kaštanovníku a dubu s listy z neevropských zemí, rostliny topolu s listy ze Severní Ameriky, samostatnou kůru kaštanovníku ze třetích zemí, samostatnou kůru javoru cukrového a dubu s výjimkou dubu korkového ze Severní Ameriky, rostliny některých ovocných a okrasných rodů z čeledi růžokvětých z neevropských zemí, sadbové brambory a rostliny révy vinné ze všech třetích zemí kromě Švýcarska, rostliny datlovníku z Alžírsko a Maroka aj.

Fyto-sanitárním opatřením při dovozu dále podléhá osivo některých druhů a rodů rostlin, konzumní brambory, samostatná kůra některých druhů a rodů rostlin, dřevo a dřevěné obaly, zemina a pěstební substráty a zrno pšenice, žita a tritikale dovážené z určitých zemí.

Obr. 3: Dospělec tesaříka rodu *Anoplophora*

Kde se v ČR provádí dovozní rostlinolékařská kontrola

Dovoz zásilek rostlin a rostlinných produktů podléhajících fyto-sanitárním opatřením, které musí být podrobeny dovozní rostlinolékařské kontrole, je možný jen přes tzv. vstupní místa stanovená legislativou. V ČR jsou těmito místy letiště Praha-Ruzyně, letiště Ostrava-Mošnov a letiště Brno-Tuřany. Přes jiná mezinárodní letiště na území ČR (např. Pardubice, Karlovy Vary) dovoz rostlin a rostlinných produktů podléhajících fyto-sanitárním opatřením povolen není. V poštovním styku se třetími zeměmi je vstupním místem vylívací pošta Praha.

Kontroly rostlin a rostlinných produktů dovážených do ČR v osobním cestovním styku provádí Státní rostlinolékařská správa tedy pouze ve vstupních místech na základě oznámení místního celního úřadu.

Jaké jsou povinnosti dovozce

Každý dovozce, tedy i cestující, je povinen předložit každou zásilku rostlin a rostlinných produktů k rostlinolékařské kontrole, pokud takové kontrole ze zákona podléhá. Pokud toto dovozce neudělá nebo neumožní Státní rostlinolékařské správě provedení této kontroly, vystavuje se riziku udělení pokuty. V případě osobního cestovního styku u fyzické osoby může výše pokuty dosáhnout až 30 000 Kč.

Výjimka na malá množství

Výjimku z povinnosti opatřit stanovené rostliny a rostlinné produkty rostlinolékařským osvědčením a předložit je k rostlinolékařské kontrole představují fyto-sanitárními předpisy stanovená tzv. malá množství rostlin nebo rostlinných produktů. Tato malá množství mohou být dovážena do ČR i mimo stanovená vstupní místa. Nesmí však

Obr. 4: Vrtalka *Liriomyza trifolii* - poškozování listu chryzantémy larvou

vykazovat příznaky napadení škodlivými organismy a nesmí být určeny k pokusným, vědeckým nebo šlechtitelským účelům. Jedná se o rostliny nebo rostlinné produkty určené k nevýrobním a neobchodním účelům nebo ke spotřebě během přepravy, a to:

- maximálně 2 kg ovoce a zeleniny kromě brambor,
- maximálně jedna kytice tvořená řezanými květinami nebo větvemi,
- nejvýše 5 sáčků osiva v originálním balení.

Z uvedeného vyplývá, že se tato výjimka nevztahuje ani na jedinou rostlinu nebo její část určenou k dalšímu pěstování, jako jsou květiny v květináčích, hlízy, cibule, sazenice, řízky apod.

Příklady:

1. Dovoz rostliny datlovníku z Tuniska – dovoz je povolen, ale rostlina musí být opatřena rostlinolékařským osvědčením a podléhá kontrole. Vzhledem k ceně dovozní kontroly (kontrola je zpoplatněna) je lépe koupit rostlinu v ČR.
2. Dovoz rostliny datlovníku z Maroka – dovoz tohoto druhu palmy z Maroka je zakázán.
3. Dovoz kytice řezaných květů chryzantém z Ruska – na jednu kyticí řezaných květů lze uplatnit výjimku na malé množství a dovážet ji bez rostlinolékařského osvědčení i mimo vstupní místo.
4. Dovoz 2 kytic řezaných květů chryzantém z Ruska – dovoz je povolen, ale kytice musí být opatřeny rostlinolékařským osvědčením a mohou být dováženy pouze přes stanovené vstupní místo.
5. Citrusové plody v množství do 2 kg ze všech třetích zemí – lze uplatnit výjimku na malá množství a plody lze dovést bez rostlinolékařského osvědčení i mimo vstupní místo.

Zadržení rostlin a rostlinných produktů

Pokud zásilka rostlin a rostlinných produktů, podléhajících dovozní rostlinolékařské kontrole a dovážená přes stanovené vstupní místo, bude na území ČR dovezena bez potřebného rostlinolékařského osvědčení nebo nebude splňovat fyto-sanitární požadavky včetně přítomnosti regulovaných škodlivých organismů, bude zadržena

Státní rostlinolékařskou správou. Státní rostlinolékařská správa v takových případech obvykle nařizuje zničení zadrženého zboží.

Pokud bude zásilka rostlin a rostlinných produktů podléhajících dovozní rostlinolékařské kontrole dovážena jiným místem, než jsou stanovená vstupní místa, v nichž se provádí dovozní rostlinolékařské kontroly, bude zadržena celním úřadem jako nezákonně dovezený předmět, a to i v případě, že je opatřena rostlinolékařským osvědčením.

Cestující mají na mezinárodních letištích možnost odložit rostliny a rostlinné produkty nesplňující fyto-sanitární požadavky do kontejnerů k tomuto účelu zřízených, a to ještě před vykonáním celní kontroly.

Další informace

Podrobnější informace jsou zveřejněny na internetových stránkách Státní rostlinolékařské správy na adrese www.srs.cz v části Fyto-sanitární informace – Dovoz ze třetích zemí – Fyto-sanitární podmínky České republiky pro dovoz rostlin, rostlinných produktů a jiných předmětů ze třetích zemí.

Dotazy týkající se uvedené problematiky lze zasílat na adresu karantena@srs.cz nebo prostřednictvím webových stránek SRS.

Text: Ing. Pavla Zahradníková, Ing. Miloslava Táborská, Ing. Tomáš Růžička

Státní rostlinolékařská správa

Foto: Kenneth R. Law (obr. 1), Mgr. Petr Heřman (obr. 2), Natasha Wright (obr. 3)

Central Science Laboratory, Harpenden Archive, British Crown, (obr. 4)

Vydalo:

Ministerstvo zemědělství ČR

ve spolupráci se Státní rostlinolékařskou správou

Těšnov 17, 117 05 Praha 1, tel.: 221 811 111, fax: 224 810 478

www.mze.cz, e-mail: info@mze.cz

www.srs.cz, e-mail: sekretariat@srs.cz

Praha 2010